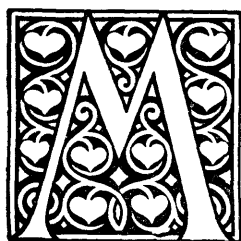

Bevonuló tartalékosok.

Helbing Ferenc eredeti rajza.

MOZGÓSÍTÁS.

előtt olvasóinkat a háború valódi színterére, a vérrel áztatott csatamezőkre vezetnénk, vessünk még egy pillantást arra, ami a nagyszerű események méltó nyitányaként itthon játszódott le.

A hadműveletek sikerének szempontjából elsősorban a lehető leggyorsabb mozgósításnak van döntő fontossága. Ezért hadseregének hadilétszámra való emelését minden állam már békében gondosan előkészíti, hogy ez az adott parancsra, mint a felhúzott gépezet, sémán és akadálytalanul működjék. Ennek óriási előnye először az 1870—71. évi porosz-francia háborúban ejtette csodálatba a világot, midőn Moltke, a porosz vezérkar főnöke, Franciaországot gyorsan felkészült hadseregével lepte meg. 1870 július 16-tól 24-ig terjedő 8 nap alatt a porosz hadsereg hadilétszámra emeltetett s ugyancsak 8 nap alatt, július 31-ére a porosz hadseregeknek a francia határon való felvonulása annyira befejeződött, hogy megkezdhatték a hadműveleteket. Midőn ennek a körülménynek az egész hadjáratra való döntő fontossága nyilvánvaló lett, az európai államok sietve követték a német példát és azon voltak, hogy mozgósítási munkálataikat már békében a legpontosabban előkészítsék.

A mozgósítás elrendelése felségjog, s Ő felsége a legfelsőbb hadúrnak július 25-én Bad-Ischl-ben kelt legfelsőbb elhatározása folytán július 26-án hajnalban megjelentek az egész monarchiában a házak falain a *részleges mozgósításra* vonatkozó hirdetmények, melyek elrendelik a tartalékos tiszteknek és a legénység-

nek bevonulását. Elrendelték továbbá az 1866. évi XX. törvénycikk 4. szakasza alapján »a magyar népfelkelésnek a honvédelem érdekei által megkövetelt mérvben való felhívását«. És pedig: fegyveres szolgálatra a katonailag kiképzetteket és nem fegyveres szolgálatra a katonailag ki nem képzetteket.

Egy működő hadseregnek, ennek az óriási gépezetnek, ugyanis nemcsak fegyveres katonára van szüksége, hanem nagyon sok mesteremberre is, kik mesterségüknek megfelelő módon szolgálják a hazát és elősegítik, hogy életüket és vérüket áldozó fiaink tisztán fegyveres szolgálatra, a harcra fordíthassák egész erejüket és képességeiket. A hadsereg élelmezése, fegyverrel és ruhával való ellátása tehát igen sok puskaművest, géplakatost, nyergest, szijgyártót, cipészt, szabót, henteset, péket, fuvarost és egyéb mesterembert kíván.

Eszerint az összes nem tényleges állományba tartozó egyének a hirdetmények közhírré tétele után legkésőbb 24 óra, a népfelkelők pedig 48 óra alatt voltak kötelesek tartózkodási helyükről elindulni és a lehető leggyorsabban bevonulni.

A mozgósítással egyidőben a megváltozott viszonyok bizonyos »rendkívüli intézkedéseket« tettek szükségessé. Ilyenek voltak például a m. kir. belügyminiszternek július 26-án megjelent rendeletei, melyek a rend és közbiztonság fenntartása céljából a csendőrség szolgálatait új területekre terjesztették ki, a déli határ átlépését korlátozták, s férfiszemélyek kivándorlását megtiltották. Megtiltották továbbá lőszer, robbantó- és fegyveranyagok szállítását is, s elrendelték, hogy táviratok és sajtóter-

Sorozásnál bevált lovak.

mékek szigorúan ellenőriztessenek; végül behozták a gyorsított bűnvádi eljárást és eltiltották, hogy a sajtó a monarchia két államának fegyveres erejéről, annak mozgulatairól, erődökről fegyverek és élelmiszerek hollétéről és mennyiségéről bármiféle közlést tegyen. Végül a délmagyarországi vármegyék területére a király kormánybiztosokat nevezett ki.

Közben megindul a mozgósítás a nagy központokban, a kaszárnyákban.

Jönnek a tartalékosok százával, ezrével. A parancsnokságok névszerint összeírják őket, majd ellátják szép, új egyenruhával, puskával, lőszerrel. Így aztán néhány nap múlva minden alosztály, vagyis gyalogos-, illetve lovasszázad, tüzéruteg hadilétszámra egészítődik ki. Egy alosztálynak létszáma a gyalogságnál kereken 250 puskás, a lovasságnál 150 lovas. A szükséges lovak beszerzéséről a loávató-bizottságok gon-

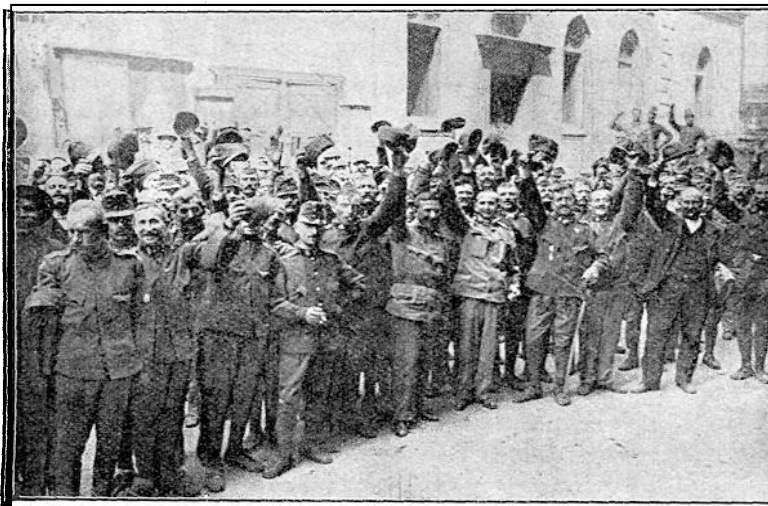
doskodtak. Ez nagy munka, mert ezrekre megy a háttas- és háttaslovakból s az apró mállásállatokból beszerzendő szükséglet. A háttaslovakat belovagolják, vagyis megfelelő módon kiképezik, a háttaslovakat pedig befogják az ágyúk, a lőszerkocsik, a mozgókonyhák s ama sokféle tréncocsi elé, amelyek a csapatok szükségleteit szállítják. A vonat, illetve trén a csapatnak kamarája. Ebből kapják az emberek és a lovak az ételmezést s a fölszerelést.

Az apró málláslovakra fölcsomagolják a géppuskákat, a robbantószerkeket és lőszerrel is raknak rájuk. Olyan csapatok, amelyek hegyekben fognak harcolni, kocsikat alig visznek magukkal, hanem minden készletet mállásállatokon szállítanak, mert a kocsik a rossz és meredek hegyutakon nem mozoghatnak.

Óriási élénkség van a kaszárnya minden helyiségében és udvarán. Itt tartalékosokat szerelnek föl, ott a már bevonultaknak fizetik ki a zsoldot, a raktárak előtt a nyergeket és a háttaszámokat igazítják a lovakra s a mállásállatokra, a konyhánál éppen most étkezik a legénység, az udvaron a már fölszerelt lovasok lovagolnak egymás után s a kapitány úr szakértő szemmel állapítja meg, hogy kinél hosszú a kengyel, tág a heveder, rövid a szügyelő stb., a kaszárnya melletti réten pedig a trén kocsijaival végeznek hajtógyakorlatokat.

És ez így megy hajnaltól késő estig, napokon keresztül, amíg végre — alig egy hét múlva — minden rendben van. A csapatok fölszerelve, begyakorolva, a lovak meglehetősen belovagolva, a járművek pompásan fogatolva és gazdagon fölmállázva. Minden fölkészült már az elindulásra.

Kevés nappal a mozgósítás elrendelése után a csapat teljesen fölszerelve összegyűl a kaszárnya udvarán, a parancsnok »imához« vezényel, a zászló lehajlik s a kezek a benső izgalom tüzetől megremegve, emelkednek a sapka ernyőjéhez. Így imádkozik a harcos: csak néhány pillanatig. De közben felolvad a katona lelke s a »Himnusz« szent hangjai mellett

Búcsú egy hadbavonult ezredtől.

fölszáll a fellegeken át a magyarok istenéhez, akitől győzelmet kér zászlója számára...

— Imától! — hangzik a parancs és a csapat néhány perc múlva víg zeneszó mellett elindul a — vasúti állomáshoz. Kendők lobognak az ablakokból, rózsák hullanak a vitézekre, a pályaudvaron pedig már várakozik reájuk a város lakossága meleg, lelkes, biztató búcsúzásra.

A vonat pompásan föl van díszítve. Hatalmas nemzetiszínű zászlók lobognak a kocsiokon s a zöld ágakból, szalagokból és virágokból font gazdag díszítések füzérszerűen húzódnak végig rajtuk.

A kürtösök ezt fujják: »Előre!«

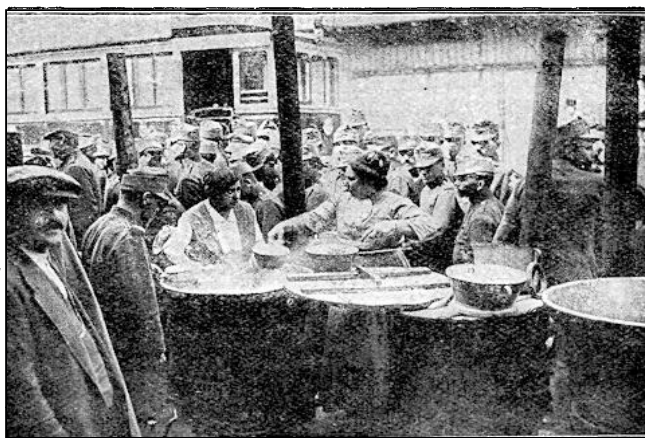
Mindenki beszáll. Még egy csók, még egy üdvözlő intés. A mozdony fütyül, majd lassan, méltóságosan elindul... Egy pillanatig csend van, de csak egy pillanatig, mert aztán, mint varázsütésre, fölszendül az egész vonaton nemzetünk imája, amely a lelkekbe markol és könnyeket csal a szemekbe:

»Isten áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel...«

...A vonat elrobogott, már nem is látják; de azért a vasúti állomáson még ott van az egész közönség. Öreg emberek, akiknek fiuk, fiatal asszonyok, akiknek férjük, viruló szép leányok, akiknek jegyesük távozott el. A keserűség szívükbe lopózik, hátha soha, sohasem térnek vissza! De ezt a keserűséget hamar leküzdí az a szent és büszke érzés, hogy a haza és a király hívta őket — el kellett menniök.

A vonat viszi vitézeinket tovább, egyre tovább. Útja diadalmenet. A vasúti állomáson mindig megújul az a kép, amelyet otthon láttunk. Zene, lelkes tömeg, szép asszonyok, lányok, zászlók, kokárdák, tea, cigaretta, uzsonna stb. Úgy érezzük magunkat, mintha minden városban otthon lennénk. És ez így megy addig, amíg a vonat hatalmas ívekben kanyarodva, átlépi szép hazánk határát. Végre kiszállunk a vasúti kocsikból. Távoli ágyúzás hangzik. Tehát már itt vagyunk, közel a dicsőségnek, a hírnek és a legnemesebb tetteknek mezejéhez... Itt vagyunk a *felvonulás körletében*...

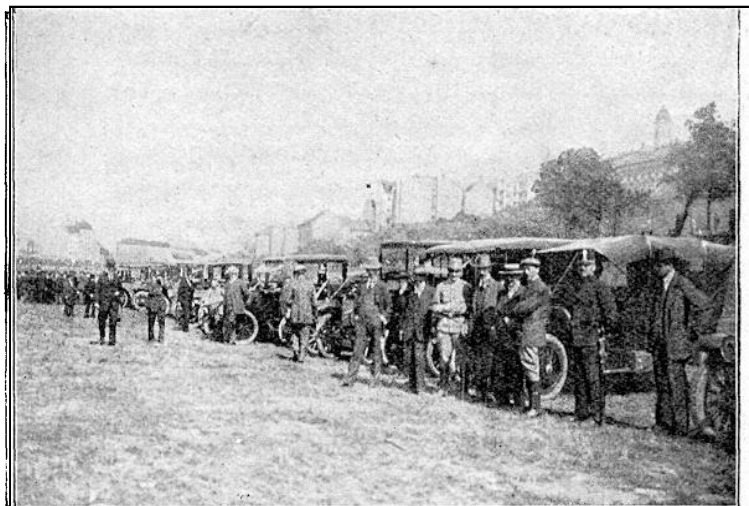
Monarchiánk — éppen úgy mint Németország is — abban a kedvező helyzetben van, hogy a mozgósítást gyorsan képes végrehajtani. Az előkészületek mintaszerűek; a hadikész-

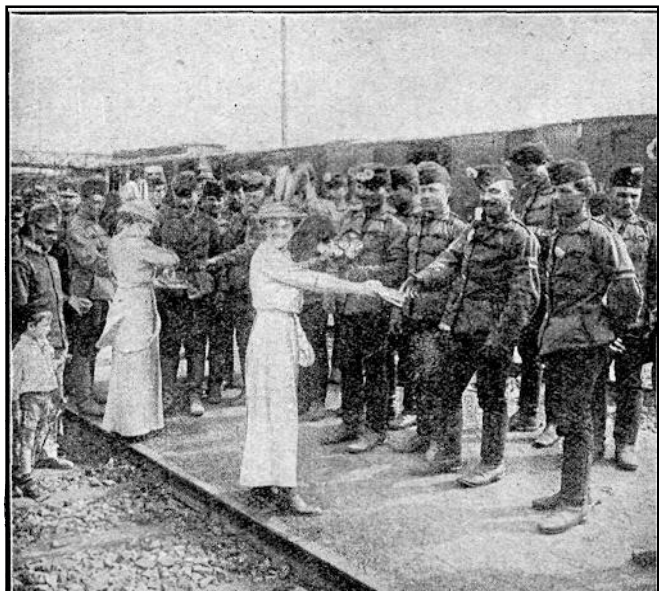
Katonák ebédje a ferencvárosi pályaudvar előtt.

letek már békében mind megvannak; a gazdag lóállományt nyilvántartják; minden ember tudja, hová és miképpen kell bevonulnia. A mozgósítás elrendelésekor természetesen óriási embertömeg tódul a fölszerelőállomásokra és pedig mindenki úgy, mint »egyenként utazó«. Az ilyen tömeges bevonulás csak akkor bonyolítható le simán és — ami fő — gyorsan, ha elég vasúti vonal áll rendelkezésre. Ebben a tekintetben nálunk és Németországban minden készen volt. A vasúti hálózat úgy nálunk, mint a Németbirodalomban olyan sűrű, hogy a bevonulók aránylag nagyon rövid idő alatt elérik — s amint beigazolódott: el is érték — a fölszerelőállomásokat. Ámde nem így van ez Oroszországban, ahol a közlekedések fejletlen volta a tartalékosok bevonulására nézve nagyon kedvezőtlen s így a mozgósítást lassítja.

A fölvonulás körletét, vagyis azt a helyet, hol a seregeknek a harcok megkezdése előtt

Autósorozás a Vérmezőn.

Szívart, cigarettát a katonáknak.

rendezkedniök kell, rendszerint az állam határához közel választják meg, hogy a csapatok néhány napi menet után már ellenséges földön lehessenek. Így érheti el a hadvezetőség, hogy a rombolással és pusztulással járó küzdelmek az ellenség területén játszódjanak le. Természetes, hogy az ellenség is erre törekszik. Az a fél van előnyben, aki hamarabb befejezte a mozgósítást és a fölvonulást.

Haderőnknek mozgósítása és fölvonulása az elmondottak szerint történt.

A fölvonulás körletében a csapatokat a járművek további ezrei várják. Ezeket; amelyekhez a katonai fegyelem alá tartozó polgári kocsisok vannak beosztva, megrakják mindenféle élelmicikkel s így alakítják belőlük az úgynevezett *élelmező-oszlopokat*. Ezek az élelmező-oszlopok megfelelő távolságban követik a seregrészeket és pótolják a csapatok közvetlen közelében levő *eleségkocsiknak* elfogyasztott készleteit. Ezek az eleségkocsik csak egy napi étellel vannak ellátva s ezt az ételmet rendszeren mindennap átadják a *mozgókonyháknak*. Ez utóbbiak a legjobb barátai a csapatoknak!

Az esti szürkületkor a lövészárkok mögé vonulnak s századonként néhány ember lesiet hozzájuk és fölviszi bajtársainak a jó meleg levest, a pompás marhahúst, a teát s egyéb ízletes ételeket. Hanem megtörténik bizony sokszor, hogy az élelmezésnek ez a módja nem alkalmazható. Vagy az eleségkocsik nem érik el a mozgókonyhákat, vagy

14

ezek a csapatot, vagy valami más akadály

merül fel. Ilyenkor a parancsnokok élelmesége gondoskodik az ebédről. A csapatoknak a helyszínen vásárolnak tehenet, borjút, sertést stb. s így teremtik elő a mindennapi ételmet. De megtörténhetik, hogy az élelmezésnek ilyen módon való biztosítása sem lehetséges. Különösen akkor nem, ha valamely csapatnak napokon át kell az ellenség közvetlen közelében a lövészárkokban feküdni. Hát bizony ilyenkor a szegény katonák nem esznek egyebet, mint a földből kiszedett krumplit és — amint ők maguk tréfásan mondogatják — rántott répát. Tudniillik olyan répát, amelyet ők maguk rántottak ki a földből.

De térjünk vissza a fölvonulás körletébe. Távoli ágyúzás hallatszik. Miért? Mert azok a csapatok, amelyek korábban érkeztek föl, mint mi, már összeütköztek az ellenséggel. Határainkat derék *pénzügyőreink* és *csendőreink* biztosították, a hidakat és egyéb építményeket egyelőre rendes csapataink, majd utóbb *népfölkelőink* szállották meg s oltalmuk alatt a fölvonulás körletében állomásozó hatalmas *lovasságunk* — ágyúkkal együtt — már megkezdte a harcot északi határainkon a félelmetesnek híresztelt kozákokkal.

Igy mentek a mi hős katonáink a csatába.